

FRANZ KAFKA

„KRIPTOS SARGAS“

Drama

Iš vokiečių kalbos vertė Inga Bartkuvienė

*Nedidelis darbo kambarys, aukštas langas, prieš akis nuoga medžio viršūnė.
Kunigaikštis (sėdintis prie rašomojo stalo, atsirėmęs į kėdės atkalnę, žvelgiantis pro
langą), Kamerheras (balta plačia barzda, jaunatviškai įsispraudęs į ankštą švarką,
stovintis prie sienos greta vidurinių durų)*

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS (*atitraukdamas žvilgsnį nuo lango*). Na ir?

KAMERHERAS. Nerekomenduočiau, aukštybe.

KUNIGAİKŠTIS. Kodėl?

KAMERHERAS. Savo nuogastavimų šįkart negaliu tiksliai įvardyti. Tikrai nepasakysiu visko, ką noriu, pasitelkdamas bendražmogišką posakį: mirusiesiems reikia leisti ilsėtis.

KUNIGAİKŠTIS. Taip ir ketinu daryti.

KAMERHERAS. Tada aš neteisingai supratau.

KUNIGAİKŠTIS. Veikiausiai

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS. Vienintelis dalykas, kuris Jus čia glumina, tai nebent keistenybė, kad aš, užuot davęs potvarkį, pirma apie jį pranešiu Jums.

KAMERHERAS. Tuo man tenka didelė atsakomybė, kurią stengsiuos pateisinti.

KUNIGAİKŠTIS. Tik nereikia apie atsakomybę!

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS. Taigi dar kartą nuo pradžios. Iki šiol kriptą Frydricho parke saugojo sargas, turįs namelį prie įėjimo į parką ir jame gyvenąs. Ar tam nėra ko prikišti?

KAMERHERAS. Žinoma, ne. Kriptai keturi šimtai metų — ir taip ji saugoma visada.

KUNIGAİKŠTIS. Tai galėtų būti piktnaudžiavimas. Bet tai juk ne piktnaudžiavimas?

KAMERHERAS. Ta tarnyba ir namas būtini.

KUNIGAİKŠTIS. Taigi — būtini. Aš jau kuris laikas kunigaikščiauju šioje užmiesčio pilyje, imu suvokti pavienes detales, kurios anksčiau buvo patikėtos svetimiesiems (*jie visiškai patvirtino lūkesčius*), ir imu suprasti, kad sargo parko viršuje nepakanka, ir kad dar vienas turi budėti žemai kriptoje. Greičiausiai tai nebus maloni tarnyba. Tačiau patirtis byloja, kad kiekvienai tarnybai atsiras tinkamų ir pasiruošusių žmonių.

KAMERHERAS. Žinoma, visi aukštybės pavedimai bus vykdomi, net ir nesuvokiant potvarkio būtinybės.

KUNIGAİKŠTIS. Būtinybės! Ar sargyba prie parko vartų būtina? Frydricho parkas — pilies parko dalis, jo visiškai apjuostas, o pats pilies parkas gerai saugomas — net ir kariškių. Tad kam išskirtinai saugoti Frydricho parką? Ar tai nėra vien formalumas? Vien svetinga vieta numirti vargšui ten budinčiam seniui?

KAMERHERAS. Tai formalumas, tačiau būtinas. Pagarbios baimės didiems mirusiesiems paliudijimas.

KUNIGAİKŠTIS. O saugoti pačią kriptą?

KAMERHERAS. Jai, mano manymu, tenka papildoma policinė reikšmė — tikrai saugoti netikrus, nuo to, kas žmogiška, nutolusius dalykus.

KUNIGAİKŠTIS. Mano šeimos istorijoje ši kriptą — tai riba tarp žmogiškumo ir Kito. Prie šios ribos ir noriu pastatyti sargybą. Apie tą, kaip jūs sakote, policinę būtinybę galime išklausti patį sargą. Aš liepiu jį atvesdinti.

KAMERHERAS. Jei galiu sau leisti pastebėti, tai pakrikęs senis, jau visai paliegęs.

KUNIGAİKŠTIS. Jei taip yra, tada tai tik papildomas įrodymas, kad mano sugalvotas sargybos pastiprinimas būtinas.

Pasirodo Tarnas

KUNIGAİKŠTIS. Kriptos sargą!

Tarnas įveda Sargą tvirtai laikydamas už rankos, antraip šis pargriūtų. Sena raudona plačiai kadamuojanti šventinė livrėja, iki nudilimo nušveistos sidabrinės sagos, įvairūs ordinaai. Rankoje kepurė. Ponams besižvalgant tirta

KUNIGAİKŠTIS. Paguldykite ant kušetės!

Tarnas paguldo jį ir išeina. Pauzė. Tegirdėti tylus Sargo švokštimas

KUNIGAİKŠTIS (*vėl atsisėdęs į kėdę*). Ar girdi?

Sargas bando atsakyti, tačiau negali, pernelyg išsekęs, vėl krinta atgal

KUNIGAİKŠTIS. Pabandyk susiimti. Mes laukiam.

KAMERHERAS (*pasilenkęs prie Kunigaikščio*). Kokios informacijos galima laukti iš šio žmogaus, o juolab įtikimos ar svarbios. Jam reikėtų kuo skubiau į lovą.

SARGAS. Tik ne į lovą — aš dar stiprus — palyginti — dar pats susitvarkau.

KUNIGAİKŠTIS. Taip ir turėtų būti. Tau tik šešiasdešimt metų. Bet atrodei labai silpnas.

SARGAS. Tuoį atsigausiu — tuoį atsigausiu.

KUNIGAİKŠTIS. Tai ne priekaištas. Man tik apmaudu, kad tau taip negera. Ar turi kuo skųstis?

SARGAS. Sunki tarnyba — sunki tarnyba — nesiskundžiu, tačiau labai išsunkia jėgas — kiekvieną naktį grumtynės.

KUNIGAİKŠTIS. Ką tu sakai?

SARGAS. Sunki tarnyba.

KUNIGAİKŠTIS. Minejai dar kažką.

SARGAS. Grumtynes.

KUNIGAİKŠTIS. Grumtynes? Kokios dar grumtynės?

SARGAS. Su amžiną atilsį protėviais.

KUNIGAİKŠTIS. Nesuprantu. Tave kankina sunkūs sapnai?

SARGAS. Kokie sapnai — juk nėra nakties, kad miegočiau.

KUNIGAİKŠTIS. Tada papasakok apie tas — tas grumtynes.

SARGAS *(tyli).*

KUNIGAİKŠTIS *(Kamerherui).* Kodėl jis tyli?

KAMERHERAS (*bėga prie Sargo*). Bet kurią minutę jam gali būti galas.

KUNIGAİKŠTIS (*stovi prie stalo*).

SARGAS (*Kamerherui jį palietus*). Šalin, šalin, šalin! (*Stumia Kamerhero ranką, tada verkdamas vėl krinta atgal*)

KUNIGAİKŠTIS. Mes jį kankiname.

KAMERHERAS. Kuo?

KUNIGAİKŠTIS. Nežinau.

KAMERHERAS. Atvykti į pilį, prisistatyti, išvysti Jūsų aukštybę, būti klausinėjamam — jis jau nepajėgus viso to reikiamai suvokti.

KUNIGAİKŠTIS (*tebežiūri į Sargą*). Tai ne taip. (*Prieina prie kušetės, pasilenkia prie Sargo, paima šio menkutę galvą, kone gryną kaukolę, į rankas*). Neverk. Kodėl gi verki? Mes tavo atžvilgiu gerai nusiteikę. Pats nelaikau tavo tarnybos lengva. Aišku, kad tavo nuopelnai mano dvarui dideli. Tada neverk, o pasakok.

SARGAS. Nes labai bijau štai to pono (*grasinamai, ne baimingai pažvelgia į Kamerherą*).

KUNIGAİKŠTIS (*Kamerherui*). Jums teks išeiti, kai jis pasakos.

KAMERHERAS. Aukštybe, tik pažvelkite, jam aplink lūpas putas, jis sunkiai serga.

KUNIGAİKŠTIS (*išsiblaškęs*). Taip, eikite, ilgai neužtruks.

Kamerheras išeina

KUNIGAİKŠTIS (*prisėda ant kušetės krašto*).

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS. Kodėl jo išsigandai?

SARGAS (*pabrėžtinai susitelkęs*). Aš jo neišsigandau. Ar man bijoti tarno?

KUNIGAİKŠTIS. Jis ne tarnas. Jis grafas, laisvas ir turtingas.

SARGAS. Tačiau tik tarnas, tu — ponas.

KUNIGAİKŠTIS. Kaip sau nori. Tačiau pats sakei, kad bijai.

SARGAS. Prie jo tenka pasakoti apie dalykus, apie kuriuos gali sužinoti tik tu. Ar ne per daug prie jo pasakiau?

KUNIGAİKŠTIS. Mes su juo artimi, o štai tave šiandien pamačiau pirmą kartą.

SARGAS. Pamatei pirmą kartą, tačiau žinai (iškelia smilių), kad mano tarnyba dvare svarbiausia. Tu tai viešai pripažinai, skirdamas „Ugnies raudonio“ medalį. Štai! (*Kilsteli medalį nuo švarko*)

KUNIGAİKŠTIS. Ne, tai medalis už dvidešimt penkerius tarnybos metus, paskirtus dvarui. Jį tau davė dar mano senelis. Tačiau ir aš tave apdovanosiu.

SARGAS. Daryk, kaip tau patinka ir atitinka mano nuopelnus. Trisdešimt metų tarnauju tau kriptos sargu.

KUNIGAİKŠTIS. Ne man — mano valdžia ne ilgesnė kaip metai.

SARGAS (*susimąstęs*). Trisdešimt metų.

Pauzė

SARGAS (*veik grįždamas prie Kunigaikščio pastabos*). Naktys ten trunka metus.

KUNIGAİKŠTIS. Iš tavo posto manęs nepasiekė jokia ataskaita. Tad kaip tarnyba?

SARGAS. Tas pat kasnakt. Kiekvieną naktį kone trūksta kaklo venos.

KUNIGAİKŠTIS. Ar tai vien budėjimas naktį? Naktinis darbas tau, seniui?

SARGAS. Tas ir yra, aukštybe. Tai darbas dieną. Tinginių postas. Gali sėdėti prie durų išsižiojęs saulės spinduliams. Kartkartėmis sarginis šuo patapšnos priekine letena tau per kelį ir vėl atsiguls. Tai ir bus vienintelis atotrūkis.

KUNIGAİKŠTIS. Taigi.

SARGAS (*linkteldamas*). Bet jį pakeitė darbu naktį.

KUNIGAİKŠTIS. Kas gi?

SARGAS. Kriptos ponai.

KUNIGAİKŠTIS. Tu juos pažįsti?

SARGAS. Taip.

KUNIGAİKŠTIS. Ar jie ateina pas tave?

SARGAS. Taip.

KUNIGAİKŠTIS. Taip pat ir praėjusią naktį?

SARGAS. Taip.

KUNIGAİKŠTIS. Ir kaip viskas vyko?

SARGAS (*atsisėda*). Kaip visada.

KUNIGAİKŠTIS (*atsistoja*).

SARGAS. Kaip visada. Iki vidurnakčio — ramu. Guliu — atleisk — lovoje ir rūkau pypkę. Šalia kitoje lovoje guli mano dukraitė. Vidurnaktį pirmą kartą pabeldžia į langą. Pažvelgiu į laikrodį. Visada laiku. Tada subeldžia dar porą kartų pramaišiu su bokšto laikrodžių dūžiais, bet ne silpniau. Tai ne žmonių pirštakauliai. Tačiau manęs tai nestebina ir nesiskubinu. Lauke jie sušnypščia, nesupranta, kodėl nepaisau tokio beldimo ir neatveriu lango. Turbūt nustebės ir jo aukštybė kunigaikštis! Senasis sargas vis dar čia! (*Parodo kumštį*)

KUNIGAİKŠTIS. Tu man grasini?

SARGAS (*supranta neiškart*). Ne tau. Tam už lango.

KUNIGAİKŠTIS. Kas jis?

SARGAS. Jis tuoj pasirodys. Vienu smūgiu atsidarys langai ir langinės. Dar turėsiu kiek laiko savo dukraitei ant galvos užmesti antklodę. Vėtra įsisuks vidun, akimirksniu užgesins šviesą. Hercogas Frydrichas! Jo barzdotas ir plaukais apkritęs veidas beregint užpildo visą varganą mano langą. O kaip jis iškeruoja per tuos šimtmečius. Vos išsižioja kalbėti, vėjas sena jo barzdą įpučia tarp dantų ir jis ją prikanda.

KUNIGAİKŠTIS. Palauk, sakai, hercogas Frydrichas. Kuris Frydrichas?

SARGAS. Hercogas Frydrichas. Tiesiog hercogas Frydrichas.

KUNIGAİKŠTIS. Jis pats taip prisistato?

SARGAS (*baimingai*). Ne, savo vardo jis nesako.

KUNIGAİKŠTIS. Ir vis dėlto tu žinai — (*nutraukdamas*). Pasakok toliau!

SARGAS. Pasakoti toliau?

KUNIGAİKŠTIS. Žinoma. Man tai labai svarbu, skirstant darbus buvo padaryta klaida. Tau teko per didelis krūvis.

SARGAS (*besiklaupdamas*). Tik neatimkite posto, aukštybe. Jei jau taip ilgai tau gyvenau, leisk už tave ir numirti! Nepaliepk iki manęs užmūryti kapo, į kurį mirštu. Mielai tarnauju ir gebu tai daryti. Štai tokia audiencija, kaip šiandien pas poną, man suteikia jėgų dešimčiai metų.

KUNIGAİKŠTIS (*jį vėl pasodina ant kušetės*). Posto iš tavęs niekas neatims. Kaip galėčiau atsisakyti tavo patirties! Vis dėlto skirsiu dar vieną sargą, o tu būsi aukštesnysis sargas.

SARGAS. Manęs negana? Ar aš kada nors bent vieną praleidau?

KUNIGAİKŠTIS. Į Frydricho parką?

SARGAS. Ne, iš parko. Kas gi nori į jį? Jei bent vienas sustoja prie grotų, aš pamoju ranka pro langą ir jis pasišalina. Tačiau iš ten, iš ten nori visi. Po vidurnakčio gali visus kapo balsus regėti susirinkusius aplink mano namą. Manau, vien taip besispausdami viens per kitą jie ir negali su visais savo atributais užtelėti pro siaurą langą į vidų. Tačiau jei pasidaro visai neįmanoma — išsitraukiu iš palovio žibintą, aukštai pakėlęs pamojuoju ir jos, nesuprantamos būtybės, kvatodamos ir dejuodamos išsiskirsto; ir tik prie paskutinio krūmo parko gale girdžiu jas šnarant. Bet netrukus jos vėl susirenka.

KUNIGAİKŠTIS. Ir jie išsako savo prašymą?

SARGAS. Iš pradžių jie paliepia. Hercogas Frydrichas pirma visų. Tokių nepalaužiamų gyvųjų nebūna. Jau trisdešimt metų, kiekvieną naktį jis tikisi šįkart mane rasti ištižusį.

KUNIGAİKŠTIS. Bet jei jis pasirodo jau trisdešimt metų, tai negali būti hercogas Frydrichas, miręs tik prieš penkiolika metų. Tačiau kriptoje jis vienintelis šiuo vardu.

SARGAS (*pernelyg įsijautęs į pasakojimą*). Aukštybe, to aš nežinau, nestudijavau. Težinau, kuo jis pradeda. „Senas šunie, — prabyla prie lango, — ponai beldžia, o tu nesikeli iš purvinos savo lovos.“ Beje, dėl lovų jie visada labai pyksta. Ir štai kasnakt mes kalbame veik tą patį. Jis lauke, o aš viduj tiesiai prieš jį, nugara įrėmęs duris. Sakau: „Aš dirbu tik dienomis.“ Ponas pasisuka ir sušunka į parką: „Jis dirba tik dieną.“ Tada pasigirsta bendras susirinkusių kilmingųjų juokas. Tada hercogas vėl kreipiasi į mane: „Bet juk dabar diena.“ Atsakau trumpai: „Jūs klystate.“ Hercogas: „Diena ar naktis, atverk vartus.“ Aš: „Tai prieštarauja mano pareigybei.“ Ir pypkės kandikliu parodau į lapą ant sienos. Hercogas: „Bet juk tu mūsų sargas.“ — „Jūsų sargas, bet į tarnybą priimtas valdančio kunigaikščio“ Hercogas: „Mūsų sargas — tai svarbiausia. Tad atidaryk ir tuojau pat.“ Aš: „Ne.“ Jis: „Kvaily, prarasi postą. Mes šiandien pakviesti hercogo Leo.“

KUNIGAİKŠTIS (*paskubom*). Manęs?

SARGAS. Tavęs.

Pauzė

SARGAS. Išgirdęs tavo vardą, prarandu stiprybę. Todėl iškart dėl atsargumo atsiremiu į duris, kurios bemaž vienos mane ir telaiko. Luke visi dainuoja tavo vardą. „Kur kvietimas?“ — paklausiu silpnu balsu. „Lovos bestija, — šaukia jis, — tu abejoji mano hercogiškuoju žodžiu?“ Sakau: „Neturiu pavidimo ir todėl neatidarau, neatidarau, neatidarau.“ — „Jis neatidaro, — lauke sušunka hercogas, — tai pirmyn, visa dinastija prie vartų, atsidarysim patys.“ Ir akimirksniu už mano lango tuščia.

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS. Ar tai viskas?

SARGAS. Kaipgi? Tik tada prasideda mano tikroji tarnyba. Šoku pro duris, apibėgu aplink namą, susiduriu su hercogu ir beregint mes sūpuojamės kovoje. Jis toks didelis, aš toks mažas, jis toks platus, aš toks liesas, grumiuosi tik su jo kojomis, bet kartais jis mane kilstelėja, tada imuosi ir viršuje. Aplink mus ratu susiburia visa jo palyda ir išjuokia mane. Pavyzdžiui, kažkuris iš nugaros prakerpa man kelnes ir staiga, man besigrumiant, jau visi tampo už marškinių krašto. Nesuvokiama, kodėl jie juokiasi, juk aš iki šiol vien laimėdavau.

KUNIGAİKŠTIS. Bet kaip tau pavyksta laimėti? Ar turi ginklų?

SARGAS. Tik pirmaisiais metais pasiimdavau ginklų. Ką jie padėtų? Kaunantis su juo, jie tik kliudytų. Grumiamės vien kumščiais, o išties vien kvėpavimo galia. O tu — visada mano mintyse.

Pauzė

SARGAS. Bet aš niekada neabejoju laimėsiąs. Tik kartais bijau pasimesti tarp hercogo pirštų, jog jis pamirštų kovojąs.

KUNIGAİKŠTIS. O kada tu laimi?

SARGAS. Auštant. Tada jis nusviedžia mane, nusispjauna man pavymui, taip pripažįsta pralaimėjęs. O aš turiu dar valandą kvėpsėdamas pragulėti, kol atgausiu tikrąjį amą.

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS (*atsistoja*). Bet sakyk, ar nežinai, ko jie visi iš tiesų nori?

SARGAS. Išeiti iš parko.

KUNIGAİKŠTIS. Bet kodėl?

SARGAS. Nežinau.

KUNIGAİKŠTIS. Ar niekad neklausei?

SARGAS. Ne.

KUNIGAİKŠTIS. Kodėl?

SARGAS. Man baugu. Bet jei nori, šiandien paklausiu.

KUNIGAİKŠTIS (*išsigąsta, garsiai*). Šiandien! Ir tu nenutuoki, ko jie nori?

SARGAS (*mąsliai*). Ne.

Pauzė

SARGAS. Kartais — gal reikėtų paminėti ir tai — anksti rytą, kol guliu be amo, per silpnas, jog atmerkčiau akis, prie manęs prislenka švelni, jaučiu, drėgna ir plaukuota būtybė, nakviša, netekėjusi grafitė Izabela. Tikrina mane, lytėdama iš visų pusių, įsitveria į barzdą, visu kūnu perbraukia kaklą po smakru ir išitaria: „Kitų ne, bet mane, bet mane išleisk." Purtau galvą kiek galėdamas. „Pas kunigaikštį Leo — paduoti jam rankos." Nepalioju purtęs galvos. „Bet mane, bet mane", — tespėju išgirsti, ir štai jos nebėra. O mano dukraitė ateina su antklode, įvynioja mane ir lukteli, kol pats pajėgsiu eiti. Nepaprastai gera mergaitė.

KUNIGAİKŠTIS. Negirdėtas vardas — Izabela.

Pauzė

KUNIGAİKŠTIS. Paduoti man rankos. (*Atsistoja prie lango, žvelgia pro jį*)

Pro viduriniąsias duris įeina Tarnas

TARNAS. Jūsų aukštybe, maloningoji ponija teikiasi pakviesti.

KUNIGAİKŠTIS (*išsiblaškęs pasižiūri į Tarną, kreipiasi į Sargą*). Palauk, kol grįšiu.
(*Išeina pro kairiąsias duris*)

*Netrukus pro viduriniąsias duris pasirodo Kamerheras, tada pro dešiniąsias —
Oberhofmeisteris. Sargas susigūžia už kušetės tarsi išvydęs šmėklas, skėsčioja
rankomis*

OBERHOFMEISTERIS. Ar kunigaikštis išėjo?

KAMERHERAS. Jūsų patariama jį pakviesdino kunigaikštienė.

OBERHOFMEISTERIS. Gerai. (*Staiga pasisuka ir pasilenkia už kušetės*) O tu, varganas šmėkla, tu dar drįsti pasirodyti čia, kunigaikščio pilyje. Net nebijai stipraus spyrio, palydėsiančio tave pro vartus?

SARGAS. Aš, aš esu...

OBERHOFMEISTERIS. Tylos, pirmiausia tylos, visai tyliai — ir atsisėst štai čia į kampą! (*Kamerherui*) Dėkoju, kad pranešėte apie naująją kunigaikščio nuotaiką.

KAMERHERAS. Jūs pavedėte man paklausti.

OBERHOFMEISTERIS. Be abejo. Ir štai patikimas žodis. (*Sąmoningai kalbėdamas prie to sutvėrimo*) Jūs, ponas grafe, koketuojate su priešinga partija.

KAMERHERAS. Ar tai kaltinimas?

OBERHOFMEISTERIS. Kol kas — nuogąstavimas.

KAMERHERAS. Tada galiu atsakyti. Nekoketuojau su priešinga partija, nes nematau tokios. Jaučiu sroves, tačiau į jas nepanyru. Aš laikausi atvirosios politikos, kuri galiojo valdant hercogui Frydrichui. Tada vienintelė politika dvare buvo — tarnauti kunigaikščiui. Kadangi jis nebuvo vedęs, tai buvo lengviau, tačiau tarnauti niekada neturėtų būti sunku.

OBERHOFMEISTERIS. Labai išmintinga. Juk sava nosis — net jei ir labai ištikima — niekada neparodo tikrojo kelio, jį parodo tik protas. Tačiau šiam tenka apsispręsti. Galima numanyti, kad kunigaikštis esąs klystkelyje: ir tada neaišku, kaip jam tarnauti, ar palydint jį žemyn, ar — su visu atsidavimu — nušalinant nuo valdžios? Be abejonės, nušalinant.

KAMERHERAS. Jūs su kunigaikštiene atvykote iš kito dvaro, čia esate tik pusmetį ir ketinate komplikuojuose dvaro santykiuose išsyk užrėžti ribą tarp gėrio ir blogio?

OBERHOFMEISTERIS. Mirkčiojantys temato komplikacijos. Kas atsimerkęs, pačią pirmąją valandą kaip ir po šimto metų mato amžiną grynumą. Čia, žinoma, liūdną grynumą. Tačiau vilkimės, kad ši įžvalga šiomis dienomis leis tinkamai apsispręsti.

KAMERHERAS. Negaliu patikėti, kad sprendimas, kurį norite įdiegti ir apie kurį aš tik dabar išgirstu, bus geras. Baiminuosi, kad ne taip suprantate kunigaikštį, dvarą ir visa kita čia.

OBERHOFMEISTERIS. Ar suprasta, ar nesuprasta, dabartinė būklė nepakeliama.

KAMERHERAS. Ji gali būti nepakeliama, tačiau ji kyla iš čionykščių daiktų esmės ir mes linktume iki pat pabaigos ją išverti.

OBERHOFMEISTERIS. Tačiau ne kunigaikštienė, ne aš ir ne mums prijauciantieji.

KAMERHERAS. O kas Jums atrodo nepakeliama?

OBERHOFMEISTERIS. Kaip tik prieš priimdamas sprendimą noriu pasakyti atvirai. Kunigaikštis — susidvejinusi figūra. Viena jo pusė — užsiėmusi valdžia, nutolusi nuo tikrovės šmėkščioja prieš tautą, nekreipdama dėmesio į savo teises. Kita, reikia pripažinti, labai nuodugniai ieško savojo pamato įtvirtinimo. Ieško praeityje, vis gilesnėje ir gilesnėje. Kaip netinkamai įvertinta dalykų padėtis! Tai — nesupratimas,

tačiau didingas nesupratimas, kuris savo klaidingumu net didingesnis nei įžvalga. Ar tai gali išslysti Jums iš akių?

KAMERHERAS. Ne su apibūdinimu, o su vertinimu negaliu sutikti.

OBERHOFMEISTERIS. Su vertinimu? Juk aš, tikėdamasis Jūsų pritarimo, vertinau daug švelniau, nei išties manau. Tačiau, norėdamas Jus apsaugoti, atsiimu vertinimą. Tik štai: kunigaikščiui iš tikrųjų nereikia stiprinti savo pagrindo. Jam tereikia panaudoti visas turimas galias, ir jis supras, kad pakanka priemonių pateisinti kupiną įtampos atsakomybę Dievui ir žmonėms. Tačiau jis nepaiso gyvenimo pusiausvyros ir yra bevirstąs tironu.

KAMERHERAS. O jo kuklioji esatis!

OBERHOFMEISTERIS. Kuklus tėra vienas jo profilis, nes kitas reikalauja visų jėgų, it magnetas sutraukiančių ir įtvirtinančių pamatą, kokio užtektų ir Babelio bokštui. Užkirsti tam kelią — štai tokios politikos turėtų laikytis tie, kuriems rūpi jų pačių išlikimas, kunigaikštystė, kunigaikštienė, galbūt net ir pats kunigaikštis.

KAMERHERAS. „Galbūt net ir“ — Jūs labai atviras. Tiesą sakant, Jūsų atviraširdiškumas verčia mane virpėti dėl paskelbto nuosprendžio. Ir gailiuosi, kaip ir visą pastarąjį laiką vis labiau gailėjausi, kad esu kunigaikščiui toks ištikimas, jog pats tampa pažeidžiamas.

OBERHOFMEISTERIS. Viską išsiaiškinome. Jūs nekoketuojate su priešinga partija. Jūs netgi paduodate ranką. Tik vieną ranką — o tai senam dvaro tarnautojui pelno pripažinimą. Tad vienintelis išsigelbėjimas Jums — nelikti abejingam mūsų aptartam didžiajam reikalui.

KAMERHERAS. Padarysiu viską, ką galėsiu, kad taip nebūtų.

OBERHOFMEISTERIS. Tai manęs nebaugina. (*Rodydamas į Sargą*) O tu, mokantis taip tyliai pasėdėti, ar viską supratai, apie ką kalbėta?

KAMERHERAS. Ar kriptos sargas?

OBERHOFMEISTERIS. Kriptos sargas. Greičiausiai reikia būti atvykusiam iš toli, kad jį perprastum. Ar ne taip, drauguži, tu, senas apuokiuk. Ar Jūs bent kartą matėt jį skrendant mišku — net įgudęs šaulys nepataikytų. O dieną jis susigūžia nuo menkausio mosto.

KAMERHERAS. Nesuprantu.

SARGAS (*beveik verkdamas*). Jūs kivirčijatės su manimi, pone, ir aš nežinau kodėl. Prašau, leiskite man eiti namo. Juk nesu blogas, aš tik kriptos sargas.

KAMERHERAS. Jūs juo nepasitikite.

OBERHOFMEISTERIS. Nepasitikiu? Ne, tam jis pernelyg menkas. Bet noriu uždėti ant jo ranką. Aš tikrai manau — vadinkite tai nuotaika ar prietarais — kad jis ne tik blogio įrankis, bet pats yra visiškai garbingai dirbantis blogiui.

KAMERHERAS. Jis maždaug trisdešimt metų ramiai sau tarnauja dvarui ir greičiausiai niekad nėra buvęs pilyje.

OBERHOFMEISTERIS. Ak, tokie kurmiai prieš išlįsdami iškasa ilgus tunelius. (*Staiga pasisukęs į Sargą*) Pirmiausia — lauk jį! (*Tarnui*) Tu nuvesi jį į Frydricho parką, pasiliksi pas jį ir jo neišleisi, kol sulauksi tolesnių įsakymų.

SARGAS (*labai išsigandęs*). Aš turiu laukti jo aukštybės kunigaikščio.

OBERHOFMEISTERIS. Kvailystė. Vyniokis.

KAMERHERAS. Jį reikia patausoti. Šis senas, ligotas žmogus kunigaikščiui kažkaip rūpi.

SARGAS (*žemai nusilenkia Kamerherui*).

OBERHOFMEISTERIS. Kaip? (*Tarnui*) Patausok jį, tačiau išvesk pagaliau!

TARNAS (*nori pakelti*).

KAMERHERAS (*įsiterpia tarp jų*). Ne, reikia vežimo.

OBERHOFMEISTERIS. Štai koks dvaro oras. Jame nejusti nė grūdo druskos. Taigi — vežimą. Tu perveši brangenybę vežimu. Bet kad mudviejų pagaliau šiame kambaryje neliktų. (*Kamerherui*) Jūsų elgsena man sako...

SARGAS (*pakeliui durų link pargriūna, surinka*).

OBERHOFMEISTERIS (*sutrepši kojomis*). Neįmanu jo atsikratyti. Taigi paimk jį ant rankų, jei jau kitaip nepavyksta. Suprask galop, ko iš tavęs norima.

KAMERHERAS. Kunigaikštis!

Tarnas atidaro duris kairėje

OBERHOFMEISTERIS. Aaa! (*Žvelgdamas į Sargą*) Turėjau žinoti, šmėklos netransportuojamos.

Skubiu žingsniu įeina Kunigaikštis, jam iš paskos Kunigaikštienė, jauna tamsiaplaukė, sukandusi dantis sustoja prie durų

KUNIGAİKŠTIS. Kas atsitiko?

OBERHOFMEISTERIS. Sargui pasidarė bloga, norėjau jį išvesdinti.

KUNIGAİKŠTIS. Reikėjo man pranešti. Ar atvežtas gydytojas?

KAMERHERAS. Aš liepsiu jį pakviesti. (*Išskuba pro viduriniąsias duris, netrukus vėl pasirodo*)

KUNIGAİKŠTIS (*priklaupdamas prie Sargo*). Paruoškite jam lovą! Atgabengkite neštuvus! Ar jau atvyksta gydytojas? Taip ilgai jo nėra. Pulsas toks silpnas. Širdies nejusti. Vargingas skeletas. Kaip visa nugyventa. (*Staiga pakyla, apsidairydamas paim stiklinę vandens*) Toks nepaslankumas. (*Tuojau pat vėl priklaupia, suvilgo Sargo veidą*) Štai jis kvėpuoja jau geriau. Nebus taip jau blogai, sveiko kamieno net ir didžiausias vargas nepakerta. Tačiau gydytojas, kur gydytojas? (*Jam žiūrint į duris Sargas pakelia ranką ir paglosto Kunigaikščio skruostą*)

Kunigaikštienė nusuka žvilgsnį lango pusėn.

Pasirodo Tarnas su neštuvais. Kunigaikštis padeda paguldyti Sargą

KUNIGAİKŠTIS. Imkite jį švelniai. Ak, su savo letenom! Šiek tiek pakelkite galvą. Arčiau neštuvus. Pagalvę žemiau po nugara. Ranką! Ranką! Jūs nevykę, nevykę slaugytojai. Ar jūs kada taip pavargsit, kaip šisai ant neštuvų. — Taip — o dabar pačiu pačiu lėčiausiu žingsniu. Ir pirmiausia tolygiai. Aš eisiu už jūsų.

KUNIGAİKŠTIS (*Stovėdamas duryse Kunigaikštieni*). Taigi — tai kriptos sargas.

KUNIGAİKŠTIENĖ (*linkteli*).

KUNIGAİKŠTIS. Kitaip tau ketinau jį parodyti. (*Žengęs dar žingsnį*) Ar neisi kartu?

KUNIGAİKŠTIENĖ. Aš tokia pavargusi.

KUNIGAİKŠTIS. Pakalbėjęs su gydytoju grįšiu. O jūs, ponai, man raportuosite, palaukite manęs. (*Išeina*).

OBERHOFMEISTERIS (*Kunigaikštieni*). Ar galiu patarnauti aukštybei?

KUNIGAİKŠTIENĖ. Visada. Už Jūsų budrumą Jums dėkoju. Nepaliaukite būdravęs, net jei, kaip šiandien, tuščiai. Tai gyvybės ir mirties klausimas. Jūs matote daugiau nei aš. Būsiu savo kambariuose. Bet žinau, bus vis niūriau ir niūriau. Šįkart — tai nenumaldomai liūdnas ruduo.